

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
Dr. "Mijo Mirković"

JOSIPA STEHLIK

NATURIZAM NA PODRUČJU JADRANSKE OBALE

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
"Dr. Mijo Mirković"

JOSIPA STEHLIK

NATURIZAM NA PODRUČJU JADRANSKE OBALE

Završni rad

JMBAG: 0303058973, redovna studentica

Studijski smjer: turizam

Predmet: Ekonomija doživljaja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: doc. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja
Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	6
1.1. Predmet i problem istraživanja	6
1.2. Ciljevi istraživanja.....	6
1.3. Metode istraživanja	7
1.4. Struktura rada	7
2. POVIJESNI RAZVOJ TURIZMA	8
3. SELEKTIVNI TURIZAM	10
3.1. Klasifikacija i sistematizacija selektivnih oblika turizma.....	11
3.2. Selektivnost naturističkih središta	12
4. POVIJEST NASTANKA NATURISTIČKIH SREDIŠTA	13
4.1. Povijest hrvatskog naturizma	13
4.2. Kronologija hrvatskog naturizma	15
4.3. Naturistički kampovi u Hrvatskoj	19
4.3.1. "Camping Valalta" Rovinj.....	20
4.3.2. Naturist kamp Koversada.....	23
5. NATURIZAM – DEFINICIJA I RAZVOJ	26
5.1. Razvoj naturizma	26
5.2. Zaključak na smjer razvoja.....	28
5.3. SWOT matrica.....	29
ZAKLJUČAK.....	31

1. UVOD

Duga tradicija i razvitak naturizma u Hrvatskoj čini ju jednom od najpoznatijih destinacija ovog tipa. S obzirom na vrstu ovog oblika koji njeguje prirodne blagodati najrelevantniji oblik smještaja upravo je kamp. Pravi naturisti, kao sljedbenici ideje o ravnoteži čovjeka i prirode, kampove cijene i zato što vole boraviti na otvorenom prostoru, uživati u sportu i zdravoj hrani. Suvremeni trendovi potiču kampove da sve više ulažu u kvalitetu i proširenje ponude kako bi privukli što širi spektar ljudi. Također, razvojna politika usmjerava kampove na održivi razvoj, gdje se velika pažnja posvećuje okolišu i obnovljivim izvorima energije, što privlači zaljubljenike prirode, te potiče razvoj kampa. S obzirom da je naturizma usko povezan s kampingom, odnosno on je jedan od selektivnih oblika kamping turizma, u radu će biti opisan sam naturizam, ali i kampovi na Hrvatskoj obali koji su njegovog tipa.

1.1. Predmet i problem istraživanja

Predmet istraživanja ovog završnog rada je prikazati značajke naturizma i njegovu kamping ponudu. S obzirom za veliku zainteresiranost o ovoj vrsti turizma, te dugu povijest hrvatskog naturizma, rad istražuje njegove značajke i ponudu na hrvatskoj obali.

Problem istraživanja temeljen je na potrebi za razvojem novih i renoviranju starih kampova te privlačenju novih gostiju ili čak pojedinaca koji do tada nisu bili naturističke orijentacije.

1.2. Ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja bio je ukazati na značaj razvoja naturizma i kampinga ovog tipa za hrvatski turizam budući da je on jedan od prvih oblika smještaja koji su privlačili turiste na ova područja. Naturisti teže ka odmoru i povezanošću s prirodom, ali opet uz određeni dašak komfora i luksuza. Zato su stvoreni moderni kampovi koji to sve nude, te sigurnost, privatnost i visok standard za posjetitelje kampova

1.3. Metode istraživanja

Za većinu rada i kao primarni izvor podataka korištena je literatura vezana uz naturizam. Osim knjižnične građe korištene su i Internet stranice i portali vezani uz ovu temu. Neke od njih su web stranica službeni portal Kamping udruženja Hrvatske, najpoznatiji turistički portal s najnovijim recenzijama TripAdvisor, službene stranice naturističkih kampova koji su opisani u radu i još brojne druge.

Metoda prikupljanja podataka temeljena je na istraživanju postojeće literature, čitanju Internet portala i recenzija gostiju.

1.4. Struktura rada

Rad se sastoji od šest cjelina računavši uvod i zaključni dio. U uvodu su prikazani predmet i problem istraživanja, cilj te struktura rada i metode istraživanja.

Drugi dio iznosi općenita obilježja i povijesni pregled razvoja turizma. Opisan je razvoj i početci hrvatskog turizma, te su istaknuti važniji datumi i podjele po fazama. Treći dio rada objašnjava pojam selektivnog turizma budući da je i naturizma jedan od podvrsta selektivnog. Također je objašnjen način vrednovanja klasifikacije i sistematizacije selektivnih oblika turizma. Četvrti dio opisuje povijesni razvoj naturizma te naturizma u Hrvatskoj za čiji početak je zaslužna uvala na otoku Rabu pod imenom Anđeoska uvala. Isto tako prikazana je kronologija hrvatskog naturizma. Također, nabrojani su svi hrvatski naturistički kampovi te su istaknuta dva na području Istre: Camping Valalta u Rovinju i Naturist kamp Koversada u Vrsaru. Peti dio objašnjava samu definiciju naturizma, te njegov budući razvoj. Kako bi se on trebao razvijati, obnavljati i popularizirati. Također, pomoću SWOT matrice istaknute su snage, slabosti, prilike i prijetnje naturizma.

Na kraju rada iznesen je zaključak, literatura i popis slika.

2. POVIJESNI RAZVOJ TURIZMA

Turizam na području Republike Hrvatske veže se od prije 150 godina bez obzira na pojave u 19. Stoljeću od strane hodočašća ili liječenja. Pojave slične turizmu u 19. Stoljeću su vezane za prve izgradnje svratišta, prenoćišta, hotela i toplica.

Obilježeno razdoblje izgradnje cesta i željeznica je povezano sa vremenskim razdobljem Prvog svjetskog rata, također su se uvele i parobordske linije na Jadranskom moru kao temelj stvaranja turizma u Republici Hrvatskoj. U tom razdoblju se otvaraju prvi hoteli, prvo u Opatiji Villa Angiolina 1844. Godine i Kvarner 1884. Godine. Dolazi također do pojave prvih turističkih vodiča, te organizacijom istraživačkih putovanja na Velebit i obalu Jadrana, a primorska su mjesta postala središta zdravstvenog turizma. Tijekom međuratnog razdoblja turizam u Hrvatskoj je započeo sa prosječno 1 000 000 dolazak godišnje, točnije 1930. Godine. Uvedene su također boravišne pristrojbe, mjenjačnice, te su uspostavljene prve zrakoplovne linije za domaće i međunarodne letove. Poslije Drugog svjetskog rata došlo je do obnavljanja infrastrukture koje su uništene u ratnim razaranjima, istodobno su se počeli razvijati nacionalni parkovi i parkovi prirode, te dramski, filmski i glazbeni festivali. 1960-ih godina počele su se graditi hoteli, marine, turistički objekti, kampovi, pa i cijela turistička naselja. 1979. Godina bila je izuzetno važna radi upisa tri područja na UNESCO-ovu listu svjetske baštine, a to su Dioklecijanova palača. Stari grad Dubrovnik i nacionalni park Plitvička jezera.

1990-ih godina, za vrijeme Domovinskog rata, Republika Hrvatska je imala smanjen broj dolazaka turista i smanjenu mogućnost ikakvog razvoja. Radi velike opasnosti (osobito na području kontinentalnog dijela Hrvatske) i blokade prometnih veza, turizam na obali Jadrana se poprilično gasi, a u smještajne objekte dolaze izbjeglice sa istočnog dijela Hrvatske i izbjeglice iz susjedne države Bosne i Hercegovine. Oslobođanjem od strane agresora, Republika Hrvatska počinje samostalno rasti i opstaje turistički nakon 1995. (Oluja) kad, osim fizičke slobode naroda, dolazi i do duhovne na što se vežu motivacija za daljnjim samostalnim nastavkom razvoja u svim područjima, poglavito u turizmu. Nakon 2000. godine, Hrvatska Republika uspješno razvija svoju turističku ponudu, stvara brend i primiče se svjetskim razinama u turizmu. Kao predstavljanje pobjede nad agresorima za vrijeme Domovinskog rata, memorijalni centri poput Ovčare u blizini grada Vukovara,

predstavljaju posjetiteljima i ratnu stranu Hrvatske samostalnosti, prisjećanjem na žrtve Domovinskog rata i odavanjem počasti.

Povijest turizma seže još iz antičkog doba, pojavom Grand Toura, trampe i za kraj, kao primarna potreba svakog čovjeka. Kako bi uspješno 'odradili' svoju turističku potrebu, moramo imati resurse poput novca i vremena da bi došlo do trošenja svoje turističke potrebe.

Razlikujemo tri faze turizma:

1. faza: Počeci turizma – do 1840.
2. faza : Stoljeće ugljena i pare – do 1914.
3. faza : Moderni svijet – od 1920. do 1970.

Budući da je turizam djelatnost kojoj su glavne radne snage i resursi ljudske snage, tako sa razvojem turizma, razvija se i ljudski pogled na isto. Mijenjanjem kroz godine i stoljeća, turizam postaje fenomen, a čovjek kako bi dosegao svoje zadovoljstvo mora biti u koraku sa novim idejama, saznanjima, trendovima i uvjerenjima turista.

Do razvoja turizma dolazi radi tri skupine uzroka, to su: Socijalni i ekonomski, promjene u tehnologiji i razvoj proizvoda.

Turizam je u biti manifestacija kulture. Zato je često polazna točka dubljeg razumijevanja turizma analiza sociokulturnih promjena i raznih drugih aspekata manifestacije kulture u vezi s turizmom. U međusobnom kontaktu ispreliću se tri odnosno četiri tipa kulture. To su:

1. lokalna kultura koja se razvija u svakoj zajednici. Osnovni je problem kako je prilagoditi turističkoj, u cilju da se ona sama ne ugrozi.
2. turistička kultura koja proizlazi iz načina života koji provode turisti za vrijeme putovanja. Manifestira se u specifičnosti oblačenja, jezika, mjesta boravka, načina provođenja slobodnog vremena, trošenja novca i sl.
3. uvezena kultura je kultura sredine iz koje dolazi turist. Njen utjecaj ponajviše ovisi o stupnju priliva, a značajno je i iz kojih sve sredina dolaze turisti.
4. mješovita kultura je rezultat međusobnih utjecaja navedenih kultura. Radi različitog stupnja pojedinih utjecaja ovu je kulturu vrlo teško objasniti odnosno izvršiti generalizacije

3. SELEKTIVNI TURIZAM

Pojam „selektivni turizam“ pojavio se početkom 70. godine 20. vijeka kao sinonim za održiv ili odgovorni turizam, što je značenje koje mu neki autori i danas pripisuju. U teoriji i u praksi se koriste još nazivi kao; specifični oblici turizma, selektivni oblici turizma, turizam posebnih interesa, tematski turizam pa čak i alternativni turizam. Selektivni turizam, kao pojam, javlja se u stručnoj hrvatskoj literaturi početkom devedesetih godina od strane nekolicine hrvatskih turističkih znanstvenika. Tom pojmu prethodili su neki slični pojmovi, a osnovni cilj je bio razvrstavanje turističkih vrsta kao suprotnost masovnom turizmu.

Kao pojam, selektivni se turizam ustalio početkom devedesetih godina, do sredine dvijetisućite godine, da bi se zadnjih godina rijetko upotrebljavao. Njegova prisutnost u tom razdoblju očitovala se ne samo u znanstvenoj literaturi, nego i u specijalističkom kolegiju selektivnog turizma na nekim sveučilištima. Ipak, bilo je to razdoblje vrlo žustrih rasprava i sukobljavanja uvaženih turističkih znanstvenika oko ispravnosti njegove upotrebe. Kao začetci razvoja turizma u nekom priprostom obliku možemo govoriti o kretanju i putovanju iz vjerskih i hodočasničkih razloga izvan stalnog mjesta boravka. Razvojem civilizacije, a prije svega tehnološkim napretkom (prijevozna sredstva), stvaranjem viška sredstava koje je pojedinac ili obitelj trošila na osobno zadovoljstvo, dolazimo do pojma turizma kakav je primjeren današnjem vremenu. Nakon ekspanzije masovnog turizma krajem prošlog stoljeća dolazi do usmjeravanja razvoja turizma prema pojedincu, sudioniku turističkog putovanja. Kao posljedica toga javlja se više posebnih oblika turizma koji odražavaju zahtjeve turističkih potrošača, njihovih preferencija, sa specifičnim uslugama i potrebama koje žele zadovoljiti na nekom putovanju. Navedenim potrošačima nastoji se prilagoditi turistička ponuda i turistički proizvod, tvoreći tako različite oblike turizma kako bi se uspješno konkuriralo na turističkom tržištu. Uočavajući prve znakove negativnosti masovnog turizma, javila se potreba za pronalaženjem modela koji vodi ka održivom razvoju turizma. Diverzifikacija turizma na različite tj. posebne, alternativne, specifične selektivne oblike turizma temeljene na konceptu održivosti. Prema tome selektivni turizam možemo definirati kao „sintetički i generički pojam koji označava novu kvalitetu suvremenog i budućeg turizma, utemeljen na selekciji programa, odgovornom ponašanju svih sudionika, ekološkom i ekonomskom načelu uravnoteženog razvoja, kvalitetnoj razini te izvornom identitetu i humanitetu usluge,

uz poželjan uravnotežen odnos broja turista i broja lokalnih stanovnika na određenom području“. (Geić, S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu 2011. Str 225., prema Kasper, C., 1975:14- 15)

3.1. Klasifikacija i sistematizacija selektivnih oblika turizma

Vrijedno je navesti klasifikaciju oblika turizma Kaspera C. koji je među prvima turizam podijelio prema više različitih osnova te na mnoge oblike unutar dvije osnovne podjele prema motivaciji te vanjskim učincima. Podjela prema motivaciji:

- rekreativni turizam (rekreativni turizam u bližim ili dalekim destinacijama, zdravstveni turizam),
- kulturni turizam (kulturni svjetovni turizam i religijski turizam),
- socijalni turizam (roditeljski turizam, turizam udruženja i saveza),
- sportski turizam (aktivni i pasivni sportski turizam),
- komercijalni turizam (poslovni i kongresni, turizam sajмова i izložbi),
- politički turizam (diplomatski turizam, turizam političkih manifestacija).

Podjela prema uzrocima i vanjskim učincima prema:

- prema podrijetlu (nacionalni turizam, međunarodni turizam),
- trajanju boravka (turizam kratkog boravka, turizam tranzita ili graničnih prijelaza, rekreativni turizam na bližim odredištima, turizam dužeg trajanja boravka, turizam godišnjih odmora),
- sezonama (ljetni turizam, zimski turizam),
- broju sudionika (individualni turizam, kolektivni turizam, turizam skupina ili društava, klupski turizam, masovni turizam, obiteljski turizam),
- dobu sudionika (turizam mladih, turizam treće dobi),
- vrstama prijevoza (željeznički turizam, automobilski turizam, avionski turizam, pomorski, riječni i jezerski turizam),
- vrsti smještaja (hotelski turizam, para – hotelski turizam, turizam sekundarnog domicila, kamping turizam),
- učincima na platnu bilancu (aktivni turizam – receptivni turizam, pasivni turizam– emitivni turizam),
- načinu plaćanja (socijalni turizam, turizam iz štednje i kredita),

- sociološkim kategorijama (ekskluzivni i luksuzni turizam, tradicionalni turizam, turizam mladih, socijalni turizam). (Ibidem, str. 225.)

3.2. Selektivnost naturističkih središta

Posebnosti naturizma kao tzv. selektivnog oblika turizma. Naturizam spada u jedan od šest selektivnih turističkih oblika ponude – uz zdravstveni, nautički, lovni, seoski i vjerski turizam. Masovni turizam kao najizrazitija posljedica slobodnog vremena je društveni fenomen koji još nije planiran, definiran ili kontroliran, a ni njegove dobre i loše strane nisu pod kontrolom, nema kvalitetnih prognoza koje bi ovu pojavu mogle usmjeriti, uskladiti i predvidjeti. Svi agregati masovnog turizma (od kupališnog preko auto-moto, kamping, hotelskog, rezidencijalnoga i inih oblika masovnih turističkih pojava) postaju saturirani i javljaju se sasvim novi oblici početkom 90-ih godina oz selektivne potražnje koja je već postojala, ali u velikoj mjeri zanemarena i nedovoljno razvijena.

Svakom turističkom području u interesu je da osigura maksimalno zadovoljenje višestrukih turističkih potreba, ali da pri tome odgovorno pazi da ne naruši okoliš, vodeći računa o interesu čovjeka i okoliša, te stanovništva turističkih područja. Zbog toga je upravo naturizam savršeni primjer ovoj tezi života čovjeka u harmoniji s prirodom, što je upravo i definicija naturizma. Naturizam kao selektivni turistički oblik teži onoj poznatoj izreci koju je u 18. stoljeću izrekao francuski filozof J.J.Rousseau: Povratak čovjeka prirodi. Te zaključujemo da je „masovni“ turizam sintagma za kvantitativni oblik suvremenog turizma. Selektivni turizam ima obilježja kvalitetnog turizma i odudara od onog oblika turizma koji često nazivamo i industrijskim. U ovoj osnovi selektivni oblici turizma imaju neke sličnosti u ponašanju turista s masovnim, ali samo do neke određene mjere.

U suštini, gotovo svi turisti dijele slično potrošačko ponašanje, kretnje su im u istom vremenu, sredstva za putovanje su im slična ili ista, ali selektivni turizam je specijaliziran (gotovo hobi), a u okviru naturizma on ima kvalitetniju moć i potrošnju, nije izjednačen i ima posebne zahtjeve, iskače iz poznatih masovnih standarda putovanja i teži kvalitetnijem razvoju, ekološki pozitivnijem te da se uklopi u prirodu, spontanošću, iskrenošću i načinom zajedničkog golog bivanja u prirodi. Takav prikaz naturizma kao oblika selektivne naturističke ponude čini svakako jednu od alternativa masovnom turizmu.

4. POVIJEST NASTANKA NATURISTIČKIH SREDIŠTA

Država koju treba shvatiti kao organizatoricu i kolijevku naturizma je svakako Njemačka. Prethodnica FKK¹, njemačkog naturističkog pokreta bilo je osnivanje prirodnih lječilišta i terapije na osnovi sunca i zraka. Paralelno su se razvili reformistički pokreti, organizacije ljubitelja prirode i ptica selica. Istomišljenici su se sastajali na raznim lokacijama po Njemačkoj gdje su unajmljivali područja i gradili kolibe kako bi se ondje mogli sunčati i kupati nagi.

Znatniji razvoj naturizma uslijedio je nakon Prvog svjetskog rata diljem Europem, pogotovo u teškim poslijeratnim godinama u Njemačkoj i Austriji, gdje se uočilo osobito značenje nagog sunčanja i bavljenje naturista umjerenim sportovima, a sve radi održanja zdravlja naroda. Na taj način naturistički pokret krenuo se širiti diljem Europe i svijeta, posebno u zemljama: Italija, Francuska, Austrija i Engleska.

4.1. Povijest hrvatskog naturizma

Prvi naturistički koraci u Hrvatskoj počeli su neslužbenim otvaranjem naturističke plaže "Engelsbucht" (Anđeoska vrata) na otoku Rabu. Slika broj 1. nam prikazuje uvalu Anđeoska vrata (Engelsbucht) naša prva naturistička plaža.

Slika br.1: Naturistička plaža na otoku Rabu

¹ FKK (Freikörperkultur) - njemački pokret čije ime znači slobodna tjelesna kultura. Podržava naturistički pristup sportu i životu u zajednici. Iza toga je radost doživljaja prirode ili također ogoljenosti, bez izravnog odnosa prema seksualnosti.

Izvor: Kristofor travel (<http://www.kristofor-travel.com/hr/nudizam-na-rabu/321/39>), 2019.

Naime, na otoku Rabu u Anđeoskoj uvali na 1936. godine kupao engleski princ Edward VII. Po tome je plaža i dobila ime Engleska plaža. Međutim, plaža je otvorena naslužno još 1934. godine. Otvorio ju je mladi profesor iz Beča Richard Ehrmann, kasnije bankar Međunarodne naturističke federacije za Austriju i prvi predsjednik INF²-a. Sa svojim prijateljima on je nekoliko godina posvećivao tu uvalu te ju je nazvao „Anđeoska uvala“ (Engelsbucht), a ne „Engleska uvala“, i tako je on prvi otvorio vrata 1934. godine jednom novom obliku turističkog odmora u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je osnovano i prvo turističko naselje, Koversada u Istri 1961. godine. Prostor za odmor se u godinama što slijede razvio u jedan od najvećih naturističkih središta u Europi. Najzaslužniji za ostvaranje ove ideje, a time i naturizma u Hrvatskoj, svakako je Rudolf Halbig, ekspert za naturistička naselja i putovanja, vlasnik putničkog biroa Miramare u Münchenu, koji je ekskluzivno vezan za naše kampove. Inače i profesor plivanja. Kao prvo europsko komercijalno poduzeće je tvrtka Miramare to novo turističko naselje uvrstila u svoju ponudu putovanja, koje je početkom rada bio samo otok što je smješten ispod obale. Na početku su bili rijetki oni koji su posvećivali Koversadu, no to se tijekom godina izmijenilo. Autokamp Koversada je po površini i turističkom prometu drugi naturistički kamp u Europi. Prvi se najveći kamp ove vrste nalazi u Francuskoj na atlanskoj obali u blizini Bordeauxa (Montalivet). U Hrvatskoj je 1968. godine osnovan novi naturistički centar Akapulka u blizini Punta na otoku Krku, veliko zemljište s prekrasnim pogledom na more, s grmovitom šumom i s dobro pripremljenim parcelama za šatore i kamp-kućice. Pri nastanku tog centra pozvano je stanovništvo Punta da bi izglasalo treba li nudistima staviti na raspolaganje plažni prostor ili ne. Većina stanovništva nikad prije nije čula za FKK i naturizam, a nakon višesatnog objašnjavanja i upoznavanja ljudi s tim pokretom svi su se složili s pokretom i dali odobrenje.

U ljeto 1968. godine u Hrvatskoj je otvoren još jedan naturistički centar, Valalta kod Rovinja u Istri. Pod lepršajućim sunčanim zastavama DFK-a pisalo je tada u tisku – svečano je, uz prisustvo mnogih javnih dužnosnika i zastupnika tiska, otvoren taj novi

² INF (International naturist federation - Međunarodna naturistička federacija) organizacija je koju čine federacije članice, dopisnici i izvanredni članovi u preko četrdeset zemalja. Zajedno s drugim zainteresiranim stranama uključenim u naturističke aktivnosti, INF radi na poboljšanju i poboljšanju naturističkog iskustva i naturističke poslovne klime promovirajući koristi naturizma za širu javnost.

ferijalni centar. Presječena je bijela vrpca kod recepcijske zgrade tog 17 hektara velikog zemljišta s 2 kilometra dugom plažom.

Novo naturističko zemljište – kako je tisak tada izvještavao otvoren je opet u Istri, Poreču – (Solaris) Lanterna, 1971. godine, s prostranim kampom i lijepo namještenim apartmanima.

Prvi put je jedan svjetski kongres INF-a, 13. po redu, održan u zemlji koja ne posjeduje FKK organizaciju i to od 2. do 8. kolovoza u „Koversadi“. Za organizaciju je bio zadužen Jerko Sladoljev, koji je iste godine uspio osnovati i udruženje „Društvo prijatelja Koversade“. Domaćini su izvrsno obavili poslove oko reklame i u krugu od 20 kilometara nalazile su se obavijesti na vrpčama sa natpisom „internacionalni svjetski kongres naturista 2.-8. kolovoza 1972.“. Svaki grad i naselje u Istri bili su upoznati s tim događajem

4.2. Kronologija hrvatskog naturizma

1934.

Prof. Richard Ehrmann neslužbeno je tvorio na otoku Rabu prvi hrvatski naturistički kamp pod nazivom „Anđeoska uvala“.

1936.

U toj uvali kupao se engleski kralj Edward VIII. Od tad se plaža pogrešno naziva „Engleska vrata“

1961.

na otočiću Koversada pokraj Vrsara utemeljen je današnji naturistički savez ANITA (Associazione naturista Italiana) tako je Koversada postalo omiljeno stajalište svih simpatizera talijanskog naturizma, buduci da je u Italiji naturizam službeno zabranjen. Otvoren je prvi organizirani naturistički kamp u Hrvatskoj u Vrsaru na otočiću Koversadi.

1963.

Na nagovor Gosp. Pippera, njemačkog državljanina, kao osnivača Turističkog društva „Punat“ otvara se kampiralište „Konobe“.

1970.

Izašao je prvi naturistički katalog u organizaciji TSH-a, koji je obuhvatio sve naturističke kampove u Hrvatskoj.

1971.

U svibnju se u Poreču otvara autokamp „Solaris“.

1972.

Osnovano je prvo naturističko društvo u Hrvatskoj- „Društvo naturista Konversada“. U autokampu koversada održan je 13. kongres INF-a. U naturističkom kampu i naselju „Solaris“ u Poreču osnovana je prva naturistička organizacija u Hrvatskoj- „Organizacija naturista“. Otvoreno je naturističko naselje „Punta skala“ kod Zadra. „Punta skala“ je danas renomirano turističko naselje s naturiskičkom plažom, vrlo poznato i priznato na inozemnom tržištu.

Otvoren je autokamp „Sovinje“ u Tkonu na otoku Pašmanu.

1973.

održana prva godišnja skupština Društva naturista Koversada koji je brojalo ukupno 180 članova.

RTV-a Ljubljana snima prvi film o naturizmu u Hrvatskoj. Prikazuje život 2 naša naturistička kampa „Solarisa“ i „Koversade“.

Izašlo je prvi naturistički glasnik „vjesnik“.

Rovinj otvara naturistički kamp FKK „Monsena“. 1985. ostvaruje 120.000 nocenja

1974.

Izlazi drugi naturistički prospekt u izdanju TSK-a u Zagrebu, tiskan na više jezika i pored naturističkih naselja prezentira i naturističke plaže u Hrvatskoj.

1975.

Otvoren je naturistički kamp „Istra“ u mjestu Fontana. Svojom obiteljskom atmosferom, bistrim morem i urednim plažama privukao je dobru posjećenost važnih članova i začetnika naturizma.

1976.

22. i 23. Svibnja održan je peti skup u Valalti.

1977.

14. svibnja održan je 6. skup triju država.

1978.

25. i 26. svibnja održan je 7. skup triju država u Solarisu u Poreču.

1979.

25. svibnja održan je 8. skup u Solarisu u Poreču.

1980.

28. i 29. lipnja održan je 9. skup u Klagenfurtu, Viktring (Austrija)

1981.

Skup se nije održao

1982.

28. do 31. svibnja održan je 10. susret u Konversadi.

1983.

27. do 29. svibnja održan je 11. susret u Solarisu u Poreču. Istodobno održan je 1. susret Alpe-Adria.

1984.

od 1. do 13. lipnja održan je 2. susret Alpe-Adria u Solarisu u Poreču.

1985.

Od 16. do 19. svibnja održan je 3. susret Alpe-Adria u Rovinju

1986.

Od 16. do 19. svibnja održan je 4. susret Alpe-Adria u Rovinju

1987.

Od 28. do 31. svibnja održan je 5. susret Alpe-Adria u Rovinju oko 800 sudionika.

1988.

Od 2. do 5. lipnja održan je 6. susret Alpe-Adria u Rovinju.

1989.

Od 25. do 28. svibnja održan je 7. susret Alpe-Adria već tradicionalno u Rovinju.

1990.

Od 24. do 27. svibnja održan je 8. susret Alpe-Adria u Rovinju.

1991.

Od 30. svibnja. do 2. lipnja održan je 9. susret Alpe-Adria u Rovinju. Zbog političke situacije (izbijanje rata) sudjelovalo je samo 395 naturista.

1992.

Od 28. do 31. svibnja održan je 10. susret Alpe-Adria u Rovinju sudjelovalo oko 300 naturista iz različitih zemalja europa.

1993.

Od 10. do 13. lipnja održan je 11. susret Alpe-Adria u Rovinju tada ih se skupilo nešto više s obzirom na prethodnu godinu. Sve ukupno oko 600 naturista iz triju država.

1994.

od 2. do 5. lipnja održan je XXII naturistički susret Alpe-Adria ponovno organiziran u Rovinju. Politička situacija u Hrvatskoj znatno se smirila tako da je sudjelovalo oko 700 naturista.

1995.

od 25. do 28. svibnja XXIII susret Alpe-Adria održan je i ove godine u Rovinju.

1996.

U autokampu Koversada osnovana je Kamping udruga Hrvatske.

1998.

U autokampu Koversada dobilo je posebnu nagradu ADAC-a za kvalitetu usluga u kampu

Naturist kamp Istra u Funtani dobiva prvu nagradu za najbolji kamp (Jerko Sladoljev; Naturistički kampovi i naselja; povijest, koncepcija i razvoj; Pula, 2001.)

Proučavajući kronologiju i začetke hrvatskog naturizma, posebno se ističu dva čovjeka. Druga osoba značajna za hrvatski naturizam je Rudolf Halbig (München) čija misija počinje nakon Drugog svjetskog rata na otoku Lošinju. Osnivač je brojnih naturističkih središta diljem obale, a osim toga i brojne hotelske kuće su prihvatile i realizirale njegove pothvate. To su današnja "Anita" iz Vrsara, "Arenaturisti" iz Pule, te ondašnje poduzeće "Montenegroturist" iz Crne Gore.

4.3. Naturistički kampovi u Hrvatskoj

Hrvatska obala jedna je od najpoželjnijih naturističkih destinacija Europe. Prva FKK plaža otvorena je 1934. godine na otoku Rabu, a danas Hrvatska broji preko 30 FKK naselja i kampova. Najstariji a i površinom najveći naturistički kamp u Europi je Koversada u Istri. Poznati su još i FKK Resort Solaris i Valalta u Rovinju, no Istra, Dalmacija i otoci obiluju mnoštvom manjih naselja idealnih za FKK odmor.

U INF-vodiču za 1973. godinu, kao uvod objavljeno je sljedeće za naše naturističke kampove: „Na jadranskoj rivijeri niču naturistički kampovi kao gljive poslije kiše. Tako Jadran postaje među najomiljenijim stajalištima turista. Ukupno 33 naturistička kampa, plaže, naselja i hotela s površinom 7.036.200 četvornih metara su, prema Danielsovom INF-vodiču bili pristupačni za naturiste. Tada je otprilike registrirano 23 naturistička kampa. Većina naturističkih kampova se nalazila na sjevernom Jadranu, dok je na južnom i srednjem bio po jedan kamp.

Danas Hrvatska nudi različite FKK sadržaje: plaže, kampove, hotele, apartmane i bungalov naselja. Osim službenih naturističkih naselja postoje i tzv. slobodne fkk plaže koje se mogu pronaći svugdje diljem hrvatske obale. FKK u Hrvatskoj ima dugu tradiciju i snažnu potporu Hrvatske turističke zajednice. Najčešći gosti su iz Njemačke, Austrije i Italije. FKK destinacije

- Camping Solaris, Poreč
- Camping Ulika, Poreč
- Camping Village Kažela, Medulin
- Naturist Camping Istra, Funtana
- Camping Valalta, Rovinj
- Camping Polari, Rovinj
- Camping Koversada, Vrsar
- Camping Kanegra, Umag

- Camping Politin, Krk
- Camping Buncu Luka, Krk
- Camping Strasko, Pag
- Camping Kovačine, Cres
- Camping Sovinje Tkon, Pašman
- Camping Vrboska, Hvar
- Naturist Camping Baldarin, Punta Križa, Cres

Kampovi koji će biti istaknuti u radu su "Camping Valalta" Rovinj, te "Camping Koversada" u Vrsaru.

4.3.1. "Camping Valalta" Rovinj

Kampisti svih uzrasta imaju mogućnost boraviti u prirodnoj oazi od 120 hektara koja se nalazi nekoliko koraka od kristalno plavog mora. Parcele se prostiru na nekoliko različitih lokacija.

U kampu su na raspolaganju:

- prostrane parcele za kampere, kamp prikolice i šatore
- moderne sanitarije
- servis za otpadne vode iz kamp prikolica i autodomova
- uređen prostor za grill pored sanitarnog objekta 17
- mogućnost najma frižidera
- Kućni ljubimci nisu dozvoljeni

Parcela:

- Površina 60-140 m²

- Parcela: 1 vozilo, 1 kamp prikolica/šator i dječji šator 2m2
- Priključak struje 10 i 16 A. Svakoj parceli pripada jedna utičnica za struju numerirana istim brojem. Raspored ormarića sa pripadajućim brojevima parcela nalazi se na poledini plana naselja.
- Mnoge sa priključkom voda i odvod
- Neke sa priključkom TV
- ravnomjerna udaljenost do sanitarnih objekata
- udaljenost do mora 5-500 m

Sadržaji i usluge koje kamp nudi su:

Marina

- prva i jedina naturistička lučica na Jadranu, na zadovoljstvo naturista nautičara raspolaže s vezovima u moru i na kopnu, idealna za manje sportske čamce ali i za veće jahte.

Plaža i bazeni

- preko 4 kilometara plaže, izvrsna kakvoća mora za kupanje na obalnom području Istre, vrsta plaže: šljunčana, pješčana, stjenovita, popločana, ekskluzivno korištenje plaže sa besplatnim suncobranima i ležaljka, brojni bazeni duž plaže, tuševi na plaži, tobogan uz plažu, igrališta za djecu, igrališta za odbojku na pijesku, vodeni parkovi u moru, spasilačka služba

Gourmet

Posjetitelje kampa očekuje mnoštvo specijaliteta od riba i plodova mora, razne vrste mesa na žaru i velika ponuda pizza, osvježavajuća i ukusna pića i kokteli. U pripremanju jela koriste se svježe namirnice lokalnih proizvođača, kvalitetno meso provjerene kvalitete, maslinovo ulje Valalta i nude se dnevno svježi pekarski proizvodi iz vlastite pekare.

Tijekom dana gosti mogu uživati u osvježavajućim pićima i koktelima u ugodnim ambijentima naših barova ili se opustiti uz čašu domaćeg ekološkog točenog piva koje se proizvodi u našoj pivovari "Valalta", smještenoj u kampu.

U ponudi je "Restorani":

- Glavni restoran
- Restoran Uvala - tradicionalni i suvremeni specijaliteti mediteranskog podneblja
- Riblji restoran Spacio
- Pizzerija

Buffet / Bar

- Grill Snack bar bogat izbor jela na žaru i veličanstven pogled na modro more
- Copacabana bar – ponuda jela sa grilla: piletina na žaru, prženi krumpir i salate, osvježavajuća pića i napitke
- Terasa Uvala Bar - osvježavajuća i ukusna pića i kokteli, sladoled
- Pool bar, Oliva bar, Scha–ka bar, Havana bar

Sport

Gosti svih uzrasta bit će oduševljeni velikim izborom sportskih aktivnosti koje se nude. Opustiti svoj duh i tijelo mogu igrajući odbojku na pijesku ili tenis, igrajući minigolf, stolni tenis ili se rekreacijom uz jedan od mnogih sportova na kampovskim sportskim terenima.

- tenis tereni s color set podlogom - mogućnost iznajmljivanja opreme
- igralište za mali nogomet, igralište košarka/rukomet, stolni tenis i dr.

Uz to još mogu pronaći Izlete i razne Animacije.

4.3.2. Naturist kamp Koversada

Najpoznatiji naturistički centar na Jadranu te među najstarijima u Europi, osnovan 1961., Koversada predstavlja opušteni raj u netaknutoj prirodi Limskog zaljeva. Otvoren je u periodu od travnja do rujna.

Usluge i sadržaji koje nudi su:

- Sef na recepciji, uz nadoplatu, supermarket, štand sa svježim voćem i povrćem, kiosk s novinama, dječja igrališta, Wi-Fi Internet uključen u cijenu smještaja, internet point, ambulanta, frizerski salon, turistički vlakić do Vrsara, Kućni su ljubimci dobrodošli uz nadoplatu, plaža za pse, masaža, mjenjačnica, bankomat, Izleti i rent a car, prostor za roštilj, pekarnica, spust za čamce, parkiralište.

Kamp u ponudi ima 1700 potpuno opremljenih parcela koje mogu primiti više od 5000 gostiju dnevno, sa svim modernim pogodnostima i komercijalnim sadržajima. Na otoku Koversada nije dopušten pristup automobilima, ali gosti mogu kampirati u šatoru.

U kampu su ponuđene i razne aktivnosti od:

Restorana i barova

Široka ponuda vegetarijanskih jelovnika do svježe ribe izravno iz Limskog kanala i pizzerija.

Plaže

Uglavnom su stjenovite s kamenim platoima i zaklonjenim šljunčanim zaljevima, dok se nasuprot otoka nalazi pješčana plaža. Pješčana plaža za djecu nalazi se do parcela Premium u blizini zona 8, 9 i 12.

- Stjenovita, šljunčana, pješčana, kamenita i popločana plaža, kameni platoi
- Dječja plaža

- Pristup prilagođen osobama s posebnim potrebama
- Ležaljke i suncobrani uz nadoplatu
- Tuševi na plaži
- Plaža za pse
- Plaži je dodijeljena je međunarodna Plava zastava za kvalitetu usluge, čistoću mora i obale, sigurnost te opremljenost i uređenost plaže

Sport i rekreacija

Koversada je poznata po bogatom izboru sportskih i rekreacijskih sadržaja.

- 8 zemljanih terena za tenis
- Polivalentni teren (za košarku, odbojku, mali nogomet, rukomet i badminton)
- Igralište za odbojku na pijesku
- Stolni tenis
- Mini golf
- Najam bicikli
- Najam boća
- Najam šaha
- Najam pedalina i kajaka
- Najam sportskih rekvizita

Zabava

Najlakše se zabavljati na suncu kad je more blizu.

- Dječja igrališta na otvorenom (na raznim lokacijama unutar kampa)

Zabavni sadržaji

Dnevni i večernji programi za djecu i odrasle pod vodstvom Fun & Sport tima.

- Mini klub za djecu
- Večernji program za djecu i mlade
- Bogat program sportskih aktivnosti (sportski turniri, zumba, aerobik, aqua aerobik i sl.)
- Bogat večernji program uz glazbu uživo
- Nordijsko hodanje
- Šahovska ploča na otvorenom
- Hobi radionice
- Posebno bogat program za Dan kampa 03.8.2019.

5. NATURIZAM – DEFINICIJA I RAZVOJ

Naturizam je način života u kojem se njeguje tijelo, te je pod tim pojmom donesena prva definicija u Francuskoj za vrijeme 14. kongresa INF-a koja glasi:

„Naturizam je stil života u harmoniji s prirodom, izražen kroz golo bivanje i druženje u prirodi, a karakterizira ga poštovanje vlastite ličnosti kao i ljudi različitih mišljenja, te zaštita okoline.“ (Ibidem, 75.str.)

Kao i za svaki pojam postoji više definicija, tako neki naturisti definiraju naturizam po pojmu koji je donio "Savez za slobodno oblikovanje tijela" iz Hanovera, a koji glasi:

„Naturizam je stil života koji njeguje kulturu tijela, duše i socijalnog druženja! Živimo u idealu slobodne misli, svjesni njenih limita, uzimajući pri tom punu odgovornost za naše postupke. Izraz naše volje je nagost, a naš pristup nagosti je sazdan u iskrenosti.“ (Ibidem 75. str.)

Ipak, definicije ne potkrepljuju sve što obuhvaća naturizam, treba uzeti u obzir i sport te što svako središte ima posebni program naturističkih aktivnosti. Osim toga, važno je napomenuti kako svaki naturist živi naturizam na svoj način, baveći se omiljenim hobijima i tako gradeći vlastitu definiciju. Kad je riječ o ponudi, gotovo svaka zemlja ima vlastiti pristup naturizmu, što svaku od njih čini karakterističnom za to područje. Postoje naturistička središta i klubovi povezani s INF-om, a čiji su sadržaji različiti, od spartanskih do vrlo luksuznih. Naturistička središta uglavnom koriste veliki dio športskih i rekreacijskih sadržaja, a športski programi su primjereni svim uzrastima. Najprimjerenije naturističkim klubovi i središtima su društvene večeri, saune, plivački športovi i aktivnosti u bazenu.

5.1. Razvoj naturizma

Pri začecima naturizma i naturističkog pokreta naglašava se važnost izlaganja tijela suncu i zraku u tzv. "zračnim kupkama". Tako su se počele osim "sunčane kupke" u objekte uvoditi i ove "zračne" koje podrazumijevaju izlaganje tijela zraku. Svaka žena i svaki muškarac koji vole život na svježem zraku, mogu prakticirati naturizam skupa, u odvojeno ili u obitelji. Prakticiranje naturizma je raznovrsno te se od njegovih

početaka itekako promijenilo i isprepliće se sa svim tradicionalnim aktivnostima pojedinaca: posao, sport, igre itd.

Kada je riječ o daljnjem razvoju naturizma dolazi do problema jer je činjenica da je većina današnjih naturista starija populacija koji su ostali vjerni ovom pokretu još od njegova "zlatnog doba". To se osjeti i na području Hrvatske koja je do sredine osamdesetih imala 34 nudistička kampa i predvodila je u tom dijelu turizma uz Francusku i Njemačku. Danas ih je preostalo samo devet.

Pad nudizma u Hrvatskoj započinje krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća kad su i druge sredozemne države počele otvarati svoje naturističke kampove, ali i kada je taj trend u svijetu generalno prestao biti toliko privlačan. Domovinski rat snažno je pogodio hrvatski turizam, iako su vjerni nudisti nastavili ljetovati u Istri koja je bila pošteđena sukoba.

Stručnjaci vjeruju kako budućnost hrvatskog nudizma leži u malim odmaralištima visoke kvalitete koje će voditi entuzijasti, a ne velike korporacije. "Luksuzni nudizam" s malim kampovima ili apartmanima, u privatnom vlasništvu, mogao bi stvoriti novu ponudu i pokrenuti renesansu i stvoriti novu nišu na tržištu, naglašava Sladoljev.

Kako bi opet dobio na popularnosti, naturizmu je potrebna promidžba, no za razliku od hotelskih kompleksa i apartmana, za naturistička središta vrijede drugi promotivni instrumenti. Specifičnost počinje već činjenicom da ova središta imaju i preferiraju samo jedan prodajni kanal, a to je individualni kanal i direktan marketing. Stoga, treba dokazati da je najjači nositelj promocije u naturističkom središtu sam gost, odnosno naturist. Ipak, najlogičniji i najizgledniji način da se naturistički pokret proširi u široke slojeve upravo je propagiranje ideje u medijima. Kada se jednom ideje pokreta fiksiraju u svijesti velikog broja pojedinaca, bit će lako postići njihovo prilaženje društveno klupskim djelatnostima. Kako bi se probudila svijest o važnosti ovog selektivnog oblika, provođenjem propagande na mjestima gdje se okupljaju nudisti i ne nudisti te na društvenim mrežama provodili bi se anketni upitnici u kojima bi se nalazili kratki programi i popis ideja o naturističkom turizmu, pitanja o naturizmu, te utisci i prijedlozi o poboljšanju istog.

Kad je riječ o budućnosti hrvatskog naturizma, središta kao što su Istra a zatim i ostala, moraju biti spremna na to da će potražnja rasti i da će se smirivanjem društvene situacije u okruženju broj posjetitelja povećati. Sva središta, posebno kampovi, moraju nastaviti kao takvi funkciju i bilo bi neshvatljivo već uređene FKK kampove pretvoriti u tekstilne. Sigurnost i čuvanje kampova danju i noću treba dovesti na višu razinu zbog pojedinaca koji dolaze u naturistička središta iz radoznalosti i ne skidaju se. Takvi gosti moraju odmah napustiti kamp, jer ni naturisti nikad ne ulaze u tekstilne kampove.

5.2. Zaključak na smjer razvoja

Iako se od svojih početaka velik broj naturističkih kampova zatvorio ili su preuređeni u tekstilne, nekolicina koji su još uvijek u funkciji i dalje bilježe brojne uspjehe i poraste svake sezone. No, kao i u svakoj djelatnosti potrebna su stalna ulaganja i bogaćenje ponude kako bi mogli konkurirati među ostalim ponuđačima. Praćenjem trendova, posebno kada je riječ o kampovima, ulaže se u infrastrukturu, proširenje sadržaja, uređenje parcela, dovod struje, vode i odvodnje, za nabavu mobilnih kuća, uređenje novog dječjeg igrališta, uređenje sunčališta i pristupa plaži, uvođenje bežičnog interneta na cijelo područje kampa, nabavu hladnjaka i perilica za rublje itd. Bez obzira što naturisti teže povezivanju s prirodom, očekuju određenu dozu luksuza u smještaju kojeg izabiru. To je posebno važno i kako bi privukli nove ciljane skupine koji do sada nisu imali takvu percepciju o naturizmu. Upravo je to problem, jer je većina naturističkih gostiju starija populacija koja je još za vrijeme prvih kampova slijedila ovaj pokret.

Hrvatska kao zemlja sa reputacijom jedne od nekad vodećih zemalja naturizma može dobrom promidžbom i bogatijom ponudom opet zadobiti tu titulu. Ulaganjem u sigurnost i viši standard moguće je zaintrigirati naturiste za ovu destinaciju te otvoriti još kampova ovog tipa.

Razvedena hrvatska obala sa brojnim osamljenim otocima ima ogroman potencijal za naturizam. Mnogi smatraju da su kampovi najviših kvaliteta upravo oni namijenjeni naturistima i naturisti će pronaći u prirodnom okruženju sve što odgovara njihovim

potrebama. Iako je Hrvatska treća nacija u Europi po kapacitetu smještaja za naturiste, promišljenim i hrabrim potezima zasigurno može osvojiti naturističko tržište i konkurirati na svjetskoj razini.

5.3. SWOT MATRICA

Analiza snage, slabosti, prilika i prijetnji – strenghts, weaknesses, opportunities, threats, engl. – naturizma na Jadranskoj obali.

JAKE STRANE

Glavne, jake strane naturizma:

- čisto more, brojni otoci, nacionalni parkovi na otocima- geo položaj, blizina emitivnim tržištima,
- osobna sigurnost,
- lojalnost gostiju (60% se vraća u isti kamp)
- autentična mediteranska gastronomska ponuda
- tradicionalni običaji
- mir
- ljepota mjesta (kraja) priroda: vode, vegetacije, vidikovci
- prostor, veličina parcela "Svatko ima svoj privatni kutak, ne vide susjede, ne vole gužvu"
- ambijent, ugođaj, ozračje
- slaba konkurentnost u odnosu na druge destinacije
- tržišna prepoznatljivost

SLABE STRANE (TOČKE, NEDOSTATCI)

- reljef zemljišta i pristup lokaciji
- nedostatak lokalnog javnog prijevoza i veza s gradom
- komplicirana prometna mreža, loše stanje prometnica
- slab marketing (manjak informacija)
- problem nedostatka kvalitetne radne snage
- radno vrijeme uslužnih djelatnosti
- nedostatak usluge: npr. oskudna ponuda u snack baru
- nedostatak osoblja za održavanje

- nema selekcioniranja otpada i nedovoljno se vodi računa o problemima zaštite okoliša u upravljanju kampovima

Također navode sporo reagiranje u poboljšanju i unošenja promjena u organizaciju. Najčešće prođe godinu dana između pojave neke potražnje i njene realizacije.

PRIILIKE

- ekološka očuvanost i pod urbanizacijom
- osobna sigurnost
- odmor i relaksacija na moru
- uvođenje novih ponuda

PRIJETNJE

- slabo investiranje
- opremljenost i uređenost plaža
- raznolikost i ponuda kulturnih dobara
- izostanak suradnje a lokalnim stanovništvom

ZAKLJUČAK

Hrvatska je oduvijek bila zanimljiva zbog svog iznimnog geoprometnog položaja, bogatstva svojih prirodnih resursa, kulturno povijesne baštine, povoljne klime i niz ostalih pogodnosti. Iako je to destinacija sa jako dugom tradicijom, još uvijek ima velike neiskorištene mogućnosti, a njihovo ostvarenje može nas dovesti među vodeće turističke zemlje Europe. Naturizam kao jedan od šest oblika selektivnog turizma je od samoga početka uvijek konstantnog toka koja u nadolazećim godina može donijeti samo pozitivan rast. Naime, naturizam zalaže idejni pokret koji nastoji koliko je moguće bliže približiti čovjeka prirodi u svim njenim oblicima. Država koju treba shvatiti kao organizatoricu i kolijevku naturizma je svakako Njemačka. Prethodnica FKK, njemačkog naturističkog pokreta bilo je osnivanje prirodnih lječilišta i terapije na osnovi sunca i zraka. Kroz povijest osnivanja naturizma posebno se ističu dva čovjeka: prvi je dr. Richard Ehrmann (Beč), druga osoba značajna za hrvatski naturizam je Rudolf Halbig (*München*). Kampovi koji se izdvajaju su "Camping Valalta" Rovinj, te "Camping Koversada" u Vrsaru. Svoju povijest datiraju još od davnih godina prošlog stoljeća. Danas nude raznovrsnu ponudu te široki asortiman smještaja, mnogobrojnih prirodnih ljepota u hektarskom dijelu gdje se prostiru. Dolazak sa djecom i obitelji pretvara u mali harmonični doživljaj naturističkog ljetovanja. Mnogobrojna naturistička naselja krasi Jadransku obalu, poput: Camping Kanegra - Umag, Camping Politin - Krk, Camping Buncu Luka - Krk, Camping Strasko - Pag, Camping Kovačine – Cres itd. Za razvitak naturizma svakako će biti potrebno uložiti još više truda, jer naša Jadranska obala je pravi pupoljak za razvoj baš ove grane turizma.

LITERATURA

KNJIGE:

1. Jerko Sladoljev i suradnici – U potrazi za izgubljenim klasterom – Jadranski otoci, prilozi za master plan "otočni kamping i naturizam" Master studio d.o.o. Poreč 2015.g
2. Jerko Sladoljev, Kampiranje i naturizam u Hrvatskoj – Povijest jedne profesije; fakti i kronologija, Poreč, 2008.
3. Jerko Sladoljev, Naturistički kampovi i naselja, Povijest, Konceptija, Razvoj, Biblioteka C.A.S.H. Pula, 2001.

INTERNET STRANICE

1. MaistraCamping
https://www.maistracamping.com/hr/naturist-park-koversada-kamp-vrsar?gclid=Cj0KCQjwrMHsBRCIARIsAFgSel0sJBcuZiisQfrVKljF3NhyyMk5C7DfZumvx4yKy5rrFg5WiYg3snlaAmCyEALw_wcB (03.09.2019.)
2. Valalta FKK – naturist
<https://valalta.hr/hr/> (03.09.2019.)